

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

Програма
фахового вступного випробування з педагогіки та психології
для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня «Магістр»
спеціальності галузі 01 Освіта/Педагогіка
(крім спеціальності 017 Фізична культур і спорт)

Програму розглянуто та схвалено на
засіданні приймальної комісії
(протокол № 7 від 26.04. 2024 р.)

Чернігів 2024

Зміст

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

1.1 Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук.

1.1.1 Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки.

1.1.2 Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології.

1.1.3 Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток.

1.1.4 Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ.

1.1.5 Структура та основні галузі педагогіки.

1.1.6 Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

1.2 Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості

1.2.1 Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості.

1.2.2 Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».

2.3 Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу.

1.2.4 Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном). Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.

1.2.5 Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності.

1.2.6 Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра.

1.2.7 Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня.

1.2.8 Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації.

1 Поняття ресоціалізації.

1.2.9 Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

2 РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

2.1 Педагогічна та психологічна думка XVII - початок XX ст.

2.1.1 Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.

2.1.2 Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.

- 2.1.3 Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.
- 2.1.4 «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.
- 2.1.5 М. Грушевський про українську мову й українську школу.
- 2.1.6 Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.
- 2.1.7 О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості.
- 2.1.8 Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт
- 2.1.9 Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.
- 2.1.10 Полікультурність - головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.
- 2.2 Педагогічна та психологічна думка ХХ - початку ХХІ ст.
- 2.2.1 Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості.
- 2.2.2 Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості.
- 2.2.3 Аналітична психологія К.-Г. Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого.
- 2.2.4 Неофрейдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І.Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже.
- 2.2.5. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея.
- 2.2.6 Г. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів.
- 2.2.7 Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.
- 2.2.8 С. Френе: школа успіху і радості.
- 2.2.9 Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).
- 2.2.10 Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.
- 2.2.11 Теорія вчинку В. Роменця.
- 2.2.12 Виховний ідеал Г. Ващенко.
- 2.2.13 Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).

3 РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ.

3.1 Планування та забезпечення якості дослідження

- 3.1.1 Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.
- 3.1.2 Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.
- 3.1.3 Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування.

3.1.4 Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

3.2 Методи збирання інформації.

3.2.1 Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача.

3.2.2 Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення.

3.2.3 Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування.

3.2.4 Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання.

3.2.5 Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування.

3.2.6 Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали).

3.2.7 Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

3.3 Методи аналізу емпіричних даних.

3.3.1 Вимірювання: визначення, види, рівні.

3.3.2 Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних.

3.3.3 Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

4 РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

4.1 Освіта і навчання особистості.

4.1.1 Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентнісна, рефлексивна).

4.1.2 Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, наочність.

4.1.3 Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика.

4.1.4 Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.

4.1.5 Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання - осмислення - розуміння узагальнення - закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

4.1.6 Методи навчання. Їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності

(пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традиційні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.

4.1.7 Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).

4.1.8 Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Компетентнісний підхід у навчанні.

4.1.9 Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна.

4.1.10 Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку.

4.1.11 Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.

4.1.12 Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

4.1.13 Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.

4.1.14 Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

4.1.15 Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

4.2 Виховання особистості.

4.2.1 Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.

4.2.2 Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.

4.2.3 Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статевो-гендерне, правове, економічне).

4.2.4 Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого виховання.

4.2.5 Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

4.2.6 Форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.

4.2.7 Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів.

4.2.8 Учніське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3 Особистість у життєвому та професійному просторі.

4.3.1 Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості.

4.3.2 Стать і тендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Тендерна ідентичність. Кризи тендерної ідентичності. Тендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Тендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.

4.3.3 Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності). Вчитель як суб'єкт професійної діяльності.

4.3.4 Особистість вчителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.

4.3.5 Спілкування в педагогічній діяльності. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування.

4.3.6 Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування).

4.3.7 Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

4.3.8 Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

4.3.9 Управління в системі освіти. Управлінська діяльність. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства. Стили керівництва авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник для студентів вищих навчальних закладів Київ. Либідь, 2018. 848 с.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). Харків. Скорпіон., 2000. 120 с.
3. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навчальний посібник. Київ. Знання, 2018. 566 с.
5. Вікова психологія: Хрестоматія / Долинська Л.В., Лисянська Т.М. –Київ: Каравела, 2020. 545 с.
6. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 4-те вид. Київ: Академвидав. 2012. 616 с.

7. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 3-те вид. Київ: Академвидав, 2009. 615с.
8. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс. – Київ: Центр учбової літератури. 2016. 388 с.
9. Ільїна Н., Мисник С. Загальна психологія: теорія і практикум. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.
10. Козловський Ю.М. Дольнікова Л.В. Педагогіка. Львів: «Львівська політехніка», 2018. 232с.
11. Курлянд З.Н. Педагогіка : навчальний посібник. Харків: Бурун Книга, 2019. 304 с.
12. Л.В. Задорожна-Княгницька. Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
13. Максименко С.Д. Загальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
14. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226с.
15. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
16. Омеляненко С.В. Педагогіка. тестові завдання: навчальний посібник. Київ: Знання, 2018. 391 с.
17. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник /І.П. Аносов, М.В. Елькін, М.М. Головова, А.А. Коробченко. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2015. 218 с.
18. Пашенко М. Красноштан І., Педагогіка. Київ: Центр навчальної літератури. 2021, 228 с.
19. Педагогічна майстерність: Підручник. За ред. І. Зязюна. Київ, 2004. 422 с.
20. Пехота О. Основи педагогічних досліджень: від студента до наукової школи: навч. метод. посібник. Київ, 2011. 339 с.
21. Поліщук В.М. Соціальна психологія. Суми: Університетська книга, 2019. 217 с.
22. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. 3-тє вид. стереотип. К.: Либідь, 2001. 560 с.
23. Савчин М. В. Загальна психологія. – Київ: ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
24. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Київ: Академія, 2017. 384 с.
25. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П, Пасєка О.В. Загальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 296 с
26. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В.. Загальна психологія. Хрестоматія. Київ: Каравела, 2015. 640 с.
27. Соціальна психологія / Н.Ю. Волянчук, Г.В. Ложкін, О.В. Винославська, І.О. Блохіна, М.О. Кононець, О.В. Москаленко, О.І. Боковець, Б.В. Андрійцев; КПП ім. Ігоря Сікорського. – К. : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 254 с.
28. Тулайдан В. Основи науково-педагогічних досліджень. Навчальний посібник. Ужгород. 2017. 105 с.
29. Фіцула М.М. Педагогіка: навч посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Тернопіль. Навчальна книга- Богдан, 2013. 232 с.

30. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. 2-е видання, доповнене. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012, 352 с

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Екзаменаційний тест складається з 25 питань: 20 (двадцять) завдань тесту – питання закритого типу, де необхідно обрати одну правильну відповідь з чотирьох, що запропоновані в завданні та 5 (п'ять) завдань тесту – встановлення відповідності між чотирма парами об'єктів двох множин різних типів.

На виконання екзаменаційної роботи відведено – 50 хвилин.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Питання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді. Кожна правильна відповідь на таке питання оцінюється в 4 (чотири) бали, неправильна – в нуль балів.

Завдання на встановлення відповідності. Встановлення однієї правильної пари відповідності в кожному завданні оцінюється в 1 (один) бал, неправильно встановлена відповідність між двома об'єктами різних множин оцінюється в 0 (нуль) балів.

Максимальна кількість тестових балів, що може отримати вступник - 100. Підсумковий (рейтинговий) бал виставляється за шкалою 100-200. Мінімальний рейтинговий бал – 100 балів, що відповідає 20 тестовим балам.

Підсумковий (рейтинговий) бал
Таблиця переведення тестового бала в шкалу 100-200

Тестовий бал	Шкала 100-200	Тестовий бал	Шкала 100-200	Тестовий бал	Шкала 100-200
0	не зараховано	34	114	68	148
1	не зараховано	35	115	69	149
2	не зараховано	36	116	70	150
3	не зараховано	37	117	71	151
4	не зараховано	38	118	72	152
5	не зараховано	39	119	73	153
6	не зараховано	40	120	74	154
7	не зараховано	41	121	75	155
8	не зараховано	42	122	76	156
9	не зараховано	43	123	77	157
10	не зараховано	44	124	78	158
11	не зараховано	45	125	79	160
12	не зараховано	46	126	80	162
13	не зараховано	47	127	81	164
14	не зараховано	48	128	82	166
15	не зараховано	49	129	83	168
16	не зараховано	50	130	84	170
17	не зараховано	51	131	85	172
18	не зараховано	52	132	86	174
19	не зараховано	53	133	87	176
20	100	54	134	88	178
21	101	55	135	89	180
22	102	56	136	90	182
23	103	57	137	91	184

24	104
25	105
26	106
27	107
28	108
29	109
30	110
31	111
32	112
33	113

58	138
59	139
60	140
61	141
62	142
63	143
64	144
65	145
66	146
67	147

92	186
93	188
94	190
95	192
96	194
97	196
98	198
100	200